Valtioneuvoston kanslia 21.3.2017
Marja Innanen, neuvotteleva virkamies, kestävän kehityksen tmk apulaispääsihteeri

Lausunto Tulevaisuusvaliokunnalle
Asia: Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030sta "Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti"

Hallitus on laatinut suunnitelman globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030:n toimeenpanemiseksi. Suunnitelma annettiin eduskunnalle selontekona lähetekeskustelussa 15.2.2017.

Tulevaisuusvaliokunta pyytää lausuntoa erityisesti seuraavasta:
- Ovatko Agenda 2030 toimenpidesuunnitelman toimenpiteet riittävän kunnianhimoisia?
- Saavutetaanko toimenpiteillä haluttu lopputulos?

Valiokunta on kiinnostunut teemasta sekä **Kestävän kehityksen toimikunnan** että **Sitoumus 2050:n** näkökulmasta. Valiokunta on jo kuullut monia kestävän kehityksen toimikunnan edustajia. Kestävän kehityksen toimikunta osallistui selonteon valmisteluun laajasti ja evästi hallitusta viimeiseksi joulukuussa 2016, jolloin toimikunta kiinnitti huomiota erityisesti politiikkajohdonmukaisuuteen sekä toimien kunnianhimon tasoon ja laajuuteen. Selontekoa täydennettiin monin osin toimikunnan evästysten perusteella. Toimikunnan ja muiden tahojen näkemyksiä toimeenpanosta on kootusti tämän linkin takana:
http://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/Yhteenveto+ty%C3%B6pajojen+tuloksista+ja+suosituksista+-+hallituksen+Agenda2030-suunnitelma.pdf/43f09333-75bf-4f0a-a428-745285990e8d

VNK:n lausunto hallituksen Agenda2030 toimeenpanosuunnitelman kunnianhimosta ja halutusta lopputuloksesta:

Jo lähtökohta, että hallitus laatii erillisen suunnitelman Agenda2030n toteuttamisesta, on kunnianhimoinen. Tietojemme mukaan mikään toinen maa ei ole tähän vielä ryhtynyt.

Selonteossa esitetään kaksi kestävän kehityksen toteutumisen kannalta olennaista ja kriittistä painopistettä, jotka toteuttavat kaikkia kestävän kehityksen tavoitteita (SDGs). Näiden painopisteiden sisältämät toimet tulevat suureksi osaksi hallitusohjelmasta. Pidämme arvokkaana, että hallitus tunnistaa selonteossa omien toimiensa kytkennät kestävään kehitykseen ja sitoutuu niiden kautta Agenda2030:n toimeenpanoon. Näille toimille on varmistettu toteuttamissuunnitelma, rahoitus ja systemaattinen seuranta. Hallitusohjelman ulkopuolisia toimenpiteitä tässä vaiheessa hallituskautta ei juurikaan pystytty ottamaan mukaan, poikkeuksena mm. kaupunkikehitysohjelman käynnistäminen, joka on aivan uusi avaus. Toimeenpanosuunnitelmaan valitut toimet vievät kestävää kehitystä käytäntöön Suomessa ja maailmassa.

Hallituksen tekemä valinta kytkeä toimeenpanon painopisteet hallitusohjelman painopisteiden kärkihankkeisiin (jotka on resurssoitu ja niitä seurataan) varmistaa sen, että haluttuun lopputulokseen mitä tn. päästään. Kuitenkin on muistettava, että Agenda2030 tavoitteet ulottuvat vuoteen 2030 saakka, joten tulokset syntyvät pidempiaikaisen muutosprosessin tuloksena. Koska aikajänne on pitkä, tulee tuloksia ja vaikuttavuutta seurata systemaattisesti.

- Selonteon sisältämät politiikkaperiaatteet (3) sisältävät toimenpiteitä, jotka ovat lähes kaikki uusia. Ne sisältävät kunnianhimoisia toimia, kuten ilmiöpohjaisen budjetoinnin ja kestävän kehityksen vaikutusarviointityökalun käytön selvittämisen lainvalmistelussa sekä tutkimuksen-ennakoinnin-kokeilujen sitomisen paremmin Agenda2030 toimeenpanoon. Politiikkaperiaatteet läpileikkaavat kaikkea Agenda2030 toteutusta ja ohjaavat hallinnon työtä; ne kertovat miten Agenda2030a toteutetaan.
- Selonteon yksi konkreettinen ja kunnianhimoinen osa on Agenda2030 toteuttamisen seuranta- ja monitorointijärjestelmä, joka varmistaa politiikkajohdonmukaisuuden. Seuranta sisältää toimenpiteitä, joilla mahdollistetaan hallituksen työn tarkastelu kestävän kehityksen näkökulmasta (tätä ei ole aiemmin tehty). Hallituksen vuosikertomukseen sisällytetään osio kestävästä kehityksestä, jolloin eduskunta pääsee säännöllisesti keskustelemaan ja antamaan palautetta hallitukselle kestävän kehityksen kokonaisuudesta. Seuranta pitää sisällään myös suunnitelmat säännöllisestä raportoinnista YK:lle, jota edeltävät ulkopuolinen arviointi sekä eduskunnalle laadittava selonteko toimeenpanon etenemisestä. Myös Valtiontalouden tarkastusvirasto VTV on ilmoittanut säännöllisistä tarkastuksistaan aiheesta. Seurantajärjestelmä pitää sisällään myös toimenpiteen moniäänisestä indikaattoritulkinnasta, jota

rakennetaan parhaillaan. Moniääninen indikaattoritulkinta on lajissaan maailman ensimmäinen, ja nostaa Suomen pitkän linjan indikaattorityön seuraavalle tasolle.

- Muut selonteon kunnianhimoiset osat liittyvät mielestämme kestävän kehityksen politiikan johdonmukaisuuteen ja pitkäjänteisyyteen sekä koko yhteiskunnan osallistumiseen. Selontekona annettu toimeenpanosuunnitelma on ajateltu olevan ylivaalikautinen ainakin politiikkaperiaatteiden sekä seuranta- ja arviointijärjestelmän osalta. Kunnianhimon taso mitataan siten myös siinä, kuinka seuraavat hallitukset ottavat selonteon politiikkaperiaatteet, Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen sekä Agenda2030:n huomioon omien suunnitelmiensa teossa. Suomen malli, joka sisältää laajasti koko kansalaisyhteiskuntaa osallistavia elementtejä ja korostaa koko yhteiskunnan osallistumisen tärkeyttä, varmistavat osaltaan selonteossa nostetut toimeenpanon painopisteet ja politiikkateemat toteutuvat.

<u>VNK toteaa Sitoumus2050:n osalta että:</u>

- Hallitus on ottanut selonteon lähtökohdaksi Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen, joka on laaja-alaisen kestävän kehityksen toimikunnan hyväksymä ja kansallinen tulkinta Agenda2030sta. Sitoumuksen ottaminen selonteon lähtökohdaksi on erittäin hieno ja tärkeä päätös. Yhteiskuntasitoumus päivitettiin keväällä 2016 vastaamaan Agenda2030a. Valitut painopisteet (2) ja politiikkaperiaatteet (3) pohjautuvat Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumukseen, ja niiden sisältämät toimet toteuttavat yhteiskuntasitoumusta johdonmukaisesti
- Sitoumus2050 -työkalu on mainittu monessa kohdin selontekoa tärkeäksi välineeksi koko yhteiskunnan osallistamiseksi. Tämä on mielestämme tärkeä kirjaus. Hallitus on myös sitoutunut sitoumus2050 kehittämiseen toimeenpanosuunnitelmassa.

TAUSTA

1) Selonteon lähtökohdat:

- Globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030 (The 2030 Agenda for Sustainable Development) hyväksyttiin YK:n huippukokouksessa syyskuussa 2015 ja sen toimeenpano käynnistyi vuoden 2016 alussa. Agenda2030 tuo yhteen YK:n vuosituhattavoitteiden kehitysagendan sekä Rion ympäristö- ja kehityskokoukseen kokoukseen pohjautuvan kestävän kehityksen agendan. Agenda2030n tavoitteena on kääntää globaali kehitys uralle, jossa ihmisten hyvinvointi ja ihmisoikeudet, talouden vauraus ja yhteiskuntien vakaus turvataan ympäristön kannalta kestävällä tavalla ja poistetaan äärimmäinen köyhyys maailmasta. Agenda2030 asettaa kaikille maille yhteiset tavoitteet (17) ja alatavoitteet (169). Hallituksilla on toimeenpanovastuu Agenda2030sta.

- Valtioneuvoston selonteko kertoo hallituksen suunnitelmat ja konkreettiset toimenpiteet Agenda2030:n toteuttamiseksi

- Lähtökohtana selonteossa on **kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus**, joka on laaja-alaisen kestävän kehityksen toimikunnan hyväksymä ja kansallinen tulkinta Agenda2030sta. Yhteiskuntasitoumus päivitettiin keväällä 2016 vastaamaan Agenda2030a.

- Toimeenpanosuunnitelma on tarkoitettu **ylivaalikautiseksi politiikkaperiaatteiden (3)** sekä **seuranta- ja arviointijärjestelmän osalta**. Painopisteet (2) ovat muotoutuneet laajojen sidosryhmänäkemysten ja tutkimustiedon perusteella ja niidenkin oletetaan kestävän aikaa. Toimenpiteet painopisteiden sekä politiikkaperiaatteiden alla saattavat vaihdella hallituskausittain.

- Selonteossa linjataan **kotimaisen toimeenpanon kannalta** painopisteet, politiikkaperiaatteet, toimenpiteet sekä seurantamekanismi**.** Hallitus antoi eduskunnalle kehityspoliittisen selonteon vuoden 2016 helmikuussa. Se on tärkeä Agenda2030 toimeenpanolinjaus Suomen kehityspolitiikassa. Tässä selonteossa huomioidaan globaalin vastuun ja kumppanuuden tärkeys, mutta ei toisteta kehityspoliittisen linjauksen sisältöjä.

2) Selonteon sisältö:

- Selonteossa esitetään kaksi kotimaisen toimeenpanon painopistettä ”**Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi**” sekä ”**Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osallistava Suomi**”. Painopisteiden toteuttamiseksi on listattu useita toimia, joihin hallitus on tällä vaalikaudella sitoutunut. Painopisteet kertovat sitä *mitä* hallitus tekee. **Kestävä, vahva ja kaikkia hyödyttävä talous** on nostettu painopisteiden rinnalle, sillä se on yhteydessä kaikkien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen. Lisäksi selonteossa esitetään

kolme politiikkaperiaatetta: ***pitkäjänteisyys ja muutosvoimaisuus, johdonmukaisuus ja globaali kumppanuus sekä omistajuus ja osallisuus.*** Politiikkaperiaatteet kertovat siitä *miten* hallitus toteuttaa Agenda2030a.

- **Kestävän talous ja työ** ovat kahden painopisteen toteutumisen kannalta olennaisia. Kestävä, vahva ja kaikkia hyödyttävä talous on yhteydessä kaikkien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen. Talous ei ole kestävällä pohjalla ilman sosiaalista ja ympäristön kannalta kestävää kehitystä. Tavoitteena on kestävä talous, joka luo hyvinvointia ja elämänlaatua samalla kun ympäristöhaitat vähenevät.

- Toimeenpanosuunnitelmassa on **seurannan- ja arvioinnin järjestelmä**, joka sisältää toimenpiteitä, joilla mahdollistetaan mm. hallituksen työn tarkastelu kestävän kehityksen näkökulmasta.

3) Selonteon valmisteluprosessi:

- Valmistelun aikana on kuultu ja osallistettu laajasti sidosryhmiä sekä käytetty hyväksi viimeisintä tutkimustietoa.

- Painopisteet syntyivät tutkimustulosten sekä laajojen konsultaatioiden jälkeen. Ne ovat sellaisia, joissa Suomella on eniten kirittävää ja toisaalta mahdollisuus vaikuttaa kestävän kehityksen edistymiseen muualla maailmassa. Valittujen painopistealueiden kautta voidaan vaikuttavasti ja integroidusti toimeenpanna kaikkia globaaleja tavoiteita (17 kpl). Painopisteet ovat myös linjassa hallitusohjelman, kehityspoliittisen selonteon ja kansallisen kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen tavoitteiden kanssa.

- Maiden valmiuksista lähteä toteuttamaan Agenda2030:a on laadittu useita kansainvälisiä selvityksiä ja tutkimuksia. Suomessa toteutettiin vuonna 2016 Kestävän kehityksen Avain2030 tutkimus, jossa selvitettiin Suomen valmiuksia ja lähtötilannetta toteuttaa Agenda2030a (ns. gap-analyysi).[1] Tutkimuksen mukaan Suomen keskeisimmiksi kestävän kehityksen vahvuusalueiksi on tunnistettu korkealaatuinen koulutus ja siihen perustuva osaaminen sekä yhteiskunnallisten järjestelmien yleinen vakaus. Keskeisiksi haasteiksi nähdään ilmastomuutoksen vastainen kamppailu ja luonnonvarojen liiallinen kulutus sekä talous- ja työllisyyskehitys.

4) Eduskunnan rooli Agenda2030 toimeenpanon seurannassa:

- Kestävän kehityksen toimintaohjelmassa korostetaan kansanedustuslaitosten keskeistä roolia kestävän kehityksen edistämisessä muun muassa niille kuuluvan lainsäädäntövallan, budjettivallan sekä yleisen hallitusten toiminnan valvontatehtävän kautta. Kansanedustuslaitosten todetaan myös voivan tukea kansallisen toimeenpanon seurantaa ja arviointia.

- Hallitus pitää tärkeänä että kestävän kehityksen tavoitteiden eteneminen olisi mahdollisimman selkeästi nähtävissä ja arvioitavissa. Tämän varmistamiseksi **hallituksen vuosikertomukseen lisätään kestävää kehitystä käsittelevä osuus.** Näin eduskunnalle tarjoutuu vuosittain mahdollisuus kokonaisvaltaiseen keskusteluun kestävästä kehityksestä. Lisäksi järjestetään vuosittain keväällä "Kestävän kehityksen tila ja tulevaisuus Suomessa" -tilaisuus, jossa suomalainen yhteiskunta (ml. eduskunta) voi laaja-alaisesti osallistua keskusteluun kestävän kehityksen tilasta Suomessa.

- Hallitus on vastuussa kansalaisille Agenda2030:n toimeenpanosta Suomessa. Eduskunta valvoo ja arvioi hallituksen ja hallinnon toimintaa ja huolehtii näin vastuuvelvollisuuden toteutumisesta. Eduskunnan osallistuminen kestävän kehityksen kysymysten käsittelyyn ja Agenda2030:n toimeenpanon seurantaan on tärkeää myös politiikkajohdonmukaisuuden vahvistamiseksi ja siksi toimeenpanosuunnitelma annettiin eduskunnalle valtioneuvoston **selontekona.**

- Suomi tulee **raportoimaan YK:lle** noin joka 4. vuosi kansallisesta Agenda2030 toimeenpanosta. Raportointivuonna (eduskuntavaalivuosi) toteutetaan **ulkoinen arviointi** kansallisen toimeenpanon edistymisestä ja toimenpiteiden vaikuttavuudesta sekä laaditaan **raportti kestävän kehityksen tilasta** Suomessa. Evaluaatio ja kestävän kehityksen tilaa käsittelevä raportti antavat syötteitä kestävän kehityksen tavoiteasetannalle seuraavalla hallituskaudella.

[1] Kestävän kehityksen Avain2030 tutkimus http://www.syke.fi/hankkeet/avain2030

- Eduskunta voi merkittävästi tukea kestävän kehityksen edistämistä mm. kiinnittämällä huomiota valmisteilla olevan lainsäädännön vaikutuksiin kestävän kehityksen näkökulmasta sekä kiinnittämällä laaja-alaisesti huomiota lainsäädäntöhankkeiden johdonmukaisuuteen kestävän kehityksen näkökulmasta.